

Θέματα Αρχαιολογίας

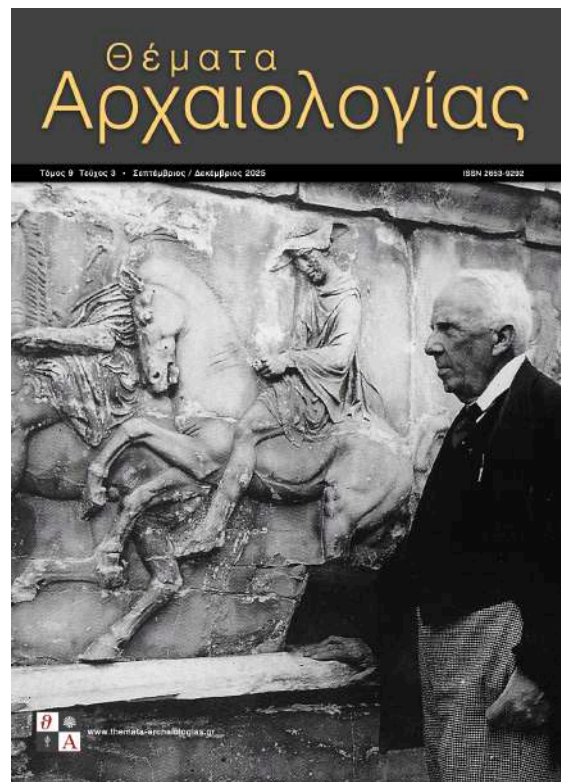
www.themata-archaiologias.gr | ISSN: 2653-9292

Κανονισμοί και ποινές στους αθλητικούς αγώνες των Ίταλικών Σεβαστών Ίσολυμπίων στη Νεάπολη και η επιγραφή I. Olympia 56

Συγγραφέας: Αινείας Καπουράνης

Ηλεκτρονική διεύθυνση άρθρου (Url): <https://www.themata-archaiologias.gr/wp-content/uploads/2026/08/sebastan-isolympic-games-2025-9-3-b-191-202.pdf>

© Περιοδικό Θέματα Αρχαιολογίας, τόμος 9, τεύχος 3, Σεπτέμβριος/Δεκέμβριος 2025, σ. 191-202

Τα **Θέματα Αρχαιολογίας** είναι ένα, μη κερδοσκοπικό, επιστημονικό περιοδικό που έχει ως αποκλειστικό σκοπό να συμβάλει στην έγκυρη και επιστημονικώς αποδεκτή διάδοση και οικειοποίηση του τρόπου σκέψης και των κατακτήσεων της Αρχαιολογίας και της Ιστορίας της Τέχνης.

Αυτό το άρθρο χορηγείται με άδεια Creative Commons Αναφορά Δημιουργού-Μη Εμπορική Χρήση-Όχι Παράγωγα Έργα 4.0 Διεθνές

Κανονισμοί και ποινές στους αθλητικούς αγώνες των Ιταλικών Σεβαστών Ισολυμπίων στη Νεάπολη και η επιγραφή I. Olympia 56 *

Αινείας Καπουράνης

*Δρ Κλασικής Αρχαιολογίας
Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών*

aineiaskapuranis@gmail.com

Οι αθλητικοί αγώνες αποτελούσαν αναπόσπαστο στοιχείο των εορτών προς τιμήν των θεών. Στην Ελλάδα ξεχωρίζουν εκείνοι που απέκτησαν πανελλήνια εμβέλεια, όπως οι αγώνες στην Ολυμπία, τη Νεμέα, την Ισθμία και τους Δελφούς. Κατά τους ρωμαϊκούς χρόνους, οι φημισμένοι αυτοί αγώνες περιήλθαν στον έλεγχο των αυτοκρατόρων και συχνά απετέλεσαν πρότυπο για ανάλογες εκδηλώσεις στις πόλεις της Ιταλίας. Οι νέοι αυτοί αγώνες μιμούνταν τους ελληνικούς, τόσο στην ποικιλία των αγωνισμάτων όσο και στην οργάνωσή τους, επιδιώκοντας να εξισωθούν με αυτά τα φημισμένα πρότυπα. Σκοπός του παρόντος άρθρου είναι η κριτική πραγμάτευση των κανονισμών και των ποινών που εφαρμόζονταν κατά την προετοιμασία των αθλητών πριν από τους αγώνες γνωστούς ως Ιταλικά Σεβαστά Ισολύμπια. Οι κανονισμοί αυτοί σώζονται σε μια αποσπασματική μαρμάρινη ενεπίγραφη στήλη. Σκιαγραφείται το ιστορικό πλαίσιο, επιχειρείται σύγκριση με την Ολυμπία και, τέλος, παρατίθεται, εν είδει επιμέτρου, το κείμενο της επιγραφής.

Λέξεις ευρετηρίου

Ιταλικά
Σεβαστά
Ισολύμπια
Νεάπολη
Ολυμπία
1ος αιώνας μ.Χ.

Στη μεγαλύτερη διάρκεια του 1ου αιώνα μ.Χ., οι πιο σημαντικοί αθλητικοί αγώνες, επηρεασμένοι από τους ελληνικούς, ήταν γνωστοί με την ονομασία *Ιταλικά Ρωμαία Σεβαστά Ισολύμπια* και διεξάγονταν στη δυτική πλευρά της ιταλικής χερσονήσου και συγκεκριμένα στη Νεάπολη.¹ Η ονομασία αυτών των αγώνων πιθανώς να ήταν ο επίσημος διακριτικός τους τίτλος σε όλη τη διάρκειά τους. Αν και η περίοδος των αγώνων είναι γνωστή ως *ἡ Ἰταλίζ*,² συνηθισμένες ονομασίες ήταν επίσης τὰ *Σεβαστά ἐν Νέα πόλει*³ ή απλώς η αναφορά στο όνομα της πόλης.⁴

Τα Σεβαστά ήταν μία από τις σημαντικότερες αθλητικές συναντήσεις της Δύσης, διότι είχαν την ίδια φήμη και αίγλη με τους αγώνες της μητροπολιτικής Ελλάδας, με εξαίρεση, όμως, τους τέσσερις πανελλήνιους. Ο Στράβων αναφέρεται σε αυτούς ως πεντετηρικούς μουσικούς και γυμνικούς αγώνες, οι οποίοι διαρκούν πολλές ημέρες και είναι εφάμιλλοι πολλών διακεκριμένων ελληνικών αγώνων.⁵ Η συγκεκριμένη αναφορά του γεωγράφου υποστηρίζεται από το γεγονός ότι οι νικητές αθλητές υπερήφανα –και με κάποια αλαζονεία– συμπεριλαμβάνουν και τις νίκες τους στα Σεβαστά ανάμεσα στις άλλες διακρίσεις τους.⁶ Όπως τονίζει ο R.M. Geer, η αίγλη των Σεβαστών περιορίστηκε σε σημαντικό βαθμό κατά την διάρκεια του δεύτερου τετάρτου του 2ου αιώνα μ.Χ., όταν καθιερώθηκαν οι Ευσέβειοι αγώνες αλλά και εκείνοι στην πόλη Puteoli στην περιφέρεια της Καμπανίας, στην κεντρική Ιταλία.⁷ Ωστόσο, τα Σεβαστά εξακολούθησαν να διεξάγονται μέχρι τα μέσα του 3ου αιώνα μ.Χ., όπως επιβεβαιώνουν σχετικές επιγραφές, οι οποίες χρονολογούνται την ίδια εποχή.⁸

Η ιδιαίτερη σημασία των αγωνισμάτων κατά την διάρκεια του 1ου αιώνα μ.Χ. τεκμηριώνεται περαιτέρω και από το ενδιαφέρον και την προσοχή των διαφόρων αυτοκρατόρων.⁹ Όπως θα δούμε παρακάτω, τα Σεβαστά καθιερώθηκαν προς τιμήν του Αυγούστου. Σε δύο κεφάλαια από την πραγματεία του με τίτλο *Historia Romana* (ή *Ρωμαϊκή Ιστορία*), ο Δίων Κάσιος αναφέρει ότι στη Νεάπολη καθιερώθηκαν «ιεροί αγώνες» για τον ίδιο τον Αύγουστο καθώς και ότι ο αυτοκράτορας παρευρέθηκε ως θεατής στους αγώνες, λίγο πριν από τον θάνατό του, το 14 μ.Χ.¹⁰ Παρόμοιες αναφορές για τη συμμετοχή του Αυγούστου ως θεατή στους πεντετηρικούς γυμνικούς αγώνες βρίσκουμε, τόσο στη βιογραφία του

από τον Γάιο Σουητώνιο, όσο και στο έργο του Μάρκου Βελλήιου Πατέρκουλου.¹¹

Μετά τον Αύγουστο, ο Κλαύδιος, το 42 μ.Χ., συμμετείχε στα Σεβαστά, όπου παρουσίασε μια κωμωδία προς τιμήν του αδελφού του, Γερμανικού, και στεφανώθηκε στους θεατρικούς αγώνες.¹² Την πληροφορία αυτή μας την δίνει ο Σουητώνιος στην περιγραφή του βίου του αυτοκράτορα, όπου μεταξύ των άλλων παραθέτει ότι ο αυτοκράτορας φρόντιζε, εις μνήμην του αδελφού του, να εορτάζει κάθε φορά τη νίκη της κωμωδίας του που διδάχθηκε στα Σεβαστά.¹³ Εκτός του Σουητώνιου, αναφορά για την συμμετοχή του Κλαυδίου στα Σεβαστά βρίσκουμε και στη *Historiam Romanam* του Δίωνος Κασσίου, στην οποία διαβάζουμε ότι ο αυτοκράτορας παρουσιάστηκε στη Νεάπολη, ενδεδυμένος με ιμάτιο και κρηπίδες στους μουσικούς αγώνες και με πορφυρό χιτώνα στους γυμνικούς, όπου απέσπασε ένα χρυσό στεφάνι.¹⁴ Όσον αφορά στον Νέρωνα, πιθανόν να μην σώζεται κάποια ένδειξη η οποία να τεκμηριώνει την σύνδεση και το ενδιαφέρον του με τους αθλητικούς αγώνες των Σεβαστών. Ο τελευταίος αυτοκράτορας της Ιουλιο-Κλαυδιανής δυναστείας επισκέφθηκε την Νεάπολη το έτος 64 μ.Χ., ούτως ώστε να εμφανιστεί για πρώτη φορά δημόσια ως μουσικός. Η διεξαγωγή των Σεβαστών, ωστόσο, δεν συνέπεσε εκείνη τη χρονιά. Στην βιογραφία του από τον Σουητώνιο, καθώς και στις αναφορές του Τάκιτου, ενημερωνόμαστε ότι ο αυτοκράτορας, επιθυμώντας διαρκώς τη δημόσια προβολή, φρόντισε να εμφανιστεί αρκετές φορές ως τραγουδιστής και ως ηθοποιός στο θέατρο της Νεαπόλεως.¹⁵ Ωστόσο, κανένας από τους δύο ιστοριογράφους δεν αναφέρει ότι ο Νέρωνας συμμετείχε στα Σεβαστά, ούτε ότι απέσπασε κάποια νίκη. Το 68 μ.Χ., την ημέρα που ενημερώθηκε για την εξέγερση του Γαίου Ιούλιου Vindex, παρακολούθησε ορισμένους αθλητικούς αγώνες στη Νεάπολη, οι οποίοι όμως διεξήχθησαν σε ένα γυμνάσιο και πιθανόν σε κλειστό κύκλο.¹⁶ Ο αυτοκράτορας είναι πιθανόν να συμμετείχε στα Σεβαστά το καλοκαίρι του 66 μ.Χ., λίγο πριν αποχωρήσει, τον Σεπτέμβριο του ίδιου έτους, για την συμμετοχή του στους τέσσερις φημισμένους πανελλήνιους αγώνες, διότι, όταν επέστρεψε περιοδονίκης από την Ελλάδα, αξιώθηκε νίκες σε όλους τους γνωστούς αθλητικούς αγώνες.¹⁷ Ωστόσο η συγκεκριμένη υπόθεση πρέπει να αντιμετωπίζεται με επιφύλαξη διότι κανένας ιστοριογράφος ή χρονογράφος δεν αναφέρει τα

Σεβαστά στον κατάλογο των νικηφόρων αγώνων του Νέρωνα.¹⁸

Το ενδιαφέρον των αυτοκρατόρων για συμμετοχή στα Σεβαστά εξακολούθησε να εκδηλώνεται στο τελευταίο τέταρτο του 1ου αιώνα μ.Χ., κατά τη διάρκεια της ηγεμονίας των Φλαβίων. Συγκεκριμένα ο Βεσπασιανός ενδιαφέρθηκε ιδιαίτερα για τους εν λόγω αγώνες. Μια επιγραφή, η οποία ανατέθηκε στη Νάπολη κατά τη διάρκεια της δέκατης δημαρχίας του Τίτου, από την πρώτη Ιουλίου του 80 μ.Χ. έως την τριακοστή ημέρα του Ιουνίου του 81 μ.Χ., όταν αφιέρωσε εκεί ένα οικοδόμημα δημόσιου χαρακτήρα, περιγράφει τον αυτοκράτορα με τον ακόλουθο χαρακτηρισμό *ἀγωνοθετήσας τὸ γ'.*¹⁹ Επιπροσθέτως, ο Δίων παραθέτει ότι ο Τίτος παρενβλήθη στη Νεάπολη και την Καμπανία.²⁰ Όπως υποθέτει ο Geer, δεδομένου του γεγονότος ότι τα Σεβαστά διεξήχθησαν το 82 μ.Χ., τότε ο Τίτος προήδρευσε στους αγώνες τα έτη 74 και 78 μ.Χ., λίγο καιρό πριν στεφθεί αυτοκράτορας, καθώς επίσης και σε ορισμένους αγώνες μικρότερης εμβέλειας τη χρονική περίοδο ανάθεσης της προαναφερθείσας επιγραφής, το 80-81 μ.Χ.²¹ Η έκφραση *ἀγωνοθετήσας τὸ γ'* πιθανόν να μην υποδηλώνει ότι ο Τίτος ήταν αγωνοθέτης εκείνη την περίοδο, διότι θα ήταν δύσκολο να προήδρευσε σε τρεις συνεχόμενες αθλητικές διοργανώσεις, καθότι το 70 μ.Χ. ήταν ακόμη απασχολημένος με την πολιορκία και τον έλεγχο της Ιερουσαλήμ και της Παλαιστίνης, ενώ το 66 μ.Χ. βρισκόταν σε νεανική ηλικία.²² Εντούτοις, είναι δελεαστικό να υποθέσουμε ότι ο Τίτος ως νέος αυτοκράτορας δραστηριοποιήθηκε ιδιαίτερα, προκειμένου να κοινολογήσει την παρουσία του καθώς και να προπαγανδίσει την ισχύ της νέας δυναστείας σε μια πόλη με τους πιο σημαντικούς αθλητικούς αγώνες.²³

Όπως αναφέρθηκε προηγουμένως, τα Σεβαστά χαρακτηρίζονταν ως πεντετηρικός αγώνας διότι διοργανώνονταν κάθε τέσσερα χρόνια.²⁴ Αναφορικά με την ακριβή χρονολογία της πρώτης διεξαγωγής τους, οι αγώνες, σύμφωνα με τον Δίωνα Κάσιο, καθιερώθηκαν το έτος 2 π.Χ. ύστερα από απόφαση του Αυγούστου να ανοικοδομήσει τη Νεάπολη μετά από σεισμό και πυρκαγιά και διότι οι πολίτες της προσπαθούσαν να μιμηθούν τα ελληνικά ήθη. Αντίστοιχες αναφορές εντοπίζουμε στη βιογραφία του Αυγούστου από τον Σουητώνιο καθώς και στην πραγματεία *Historiae* του Βελλήιου Πατέρкулου.²⁵

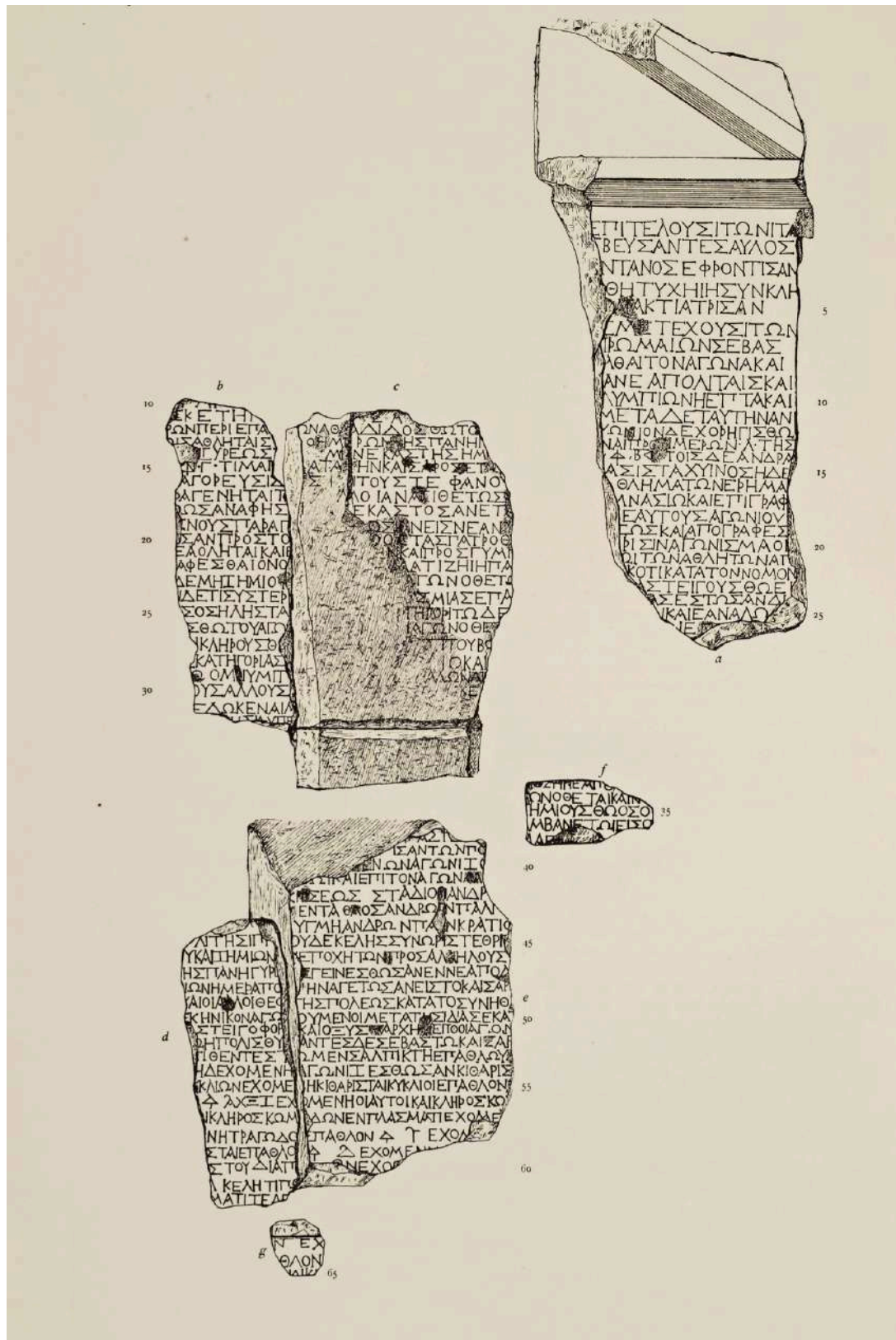
Η επιγραφή I. Olympia 56 (Βλ. Επίμετρο)

Το κείμενο της επιγραφής χαράχθηκε πιθανόν στις αρχές του 1ου ή του 2ου αιώνα μ.Χ. σε στήλη από πεντελικό μάρμαρο, η οποία βρέθηκε στο ιερό της Ολυμπίας, σπασμένη σε επτά συνανήκοντα θραύσματα, κατά τη διάρκεια της ανασκαφικής περιόδου από το 1876 έως το 1880 (εικ. 1). Οι ερευνητές Wilhelm Dittenberger και Karl Purgold δημοσίευσαν συνολικά την επιγραφή το 1896 στο πλαίσιο της έκδοσης των επιγραφών της Ολυμπίας (*Inscriptionen von Olympia*).²⁶

Το κείμενο αναγράφει συστηματικά τους κανονισμούς συμμετοχής στους αθλητικούς αγώνες των Σεβαστών στη Νεάπολη, εκτείνεται σε εξήντα πέντε στίχους και έχουμε τις ακόλουθες αναγραφές:²⁷

- (α) στ. 1-6: κήρυξη έναρξης των αθλητικών αγώνων και πρόσκληση στους αθλητές για συμμετοχή,
- (β) στ. 7: αποδοχή και συμμετοχή στους αγώνες,
- (γ) στ. 8-9: ηλικιακές κατηγορίες των αθλητών (νέοι από δεκαεπτά έως είκοσι ετών, άνδρες από είκοσι ετών και άνω),
- (δ) στ. 10-13: επιχορηγήσεις, δηλαδή οικονομική ενίσχυση των συμμετεχόντων αθλητών για τριάντα ημέρες προπόνησης και προετοιμασίας πριν τους αγώνες,
- (ε) στ. 14-15: έπαθλα νικών, στεφάνια από στάχυα,
- (στ) στ. 16-21: διακήρυξη και γνωστοποίηση των νικών και αγώνες χωρίς νίκη (είτε ισόπαλοι ή χωρίς συμμετέχοντες),
- (ζ) στ. 22-25: διαδικασίες εγγραφής των αθλητών,
- (η) στ. 25-26: χρηματικό πρόστιμο και τιμωρία με μαστίγωση,
- (θ) στ. 27-30: έγκυρες δικαιολογίες απουσίας ή μη συμμετοχής με τα χρονικά όρια της προθεσμίας δήλωσης συμμετοχής,
- (ι) στ. 31-35: όρκος των αθλητών,
- (ια) στ. 36-43: κατάλογος γυμνικών και ιππικών αγωνισμάτων,
- (ιβ) στ. 44-49: έλεγχος των αγώνων και ποινή σε οποιονδήποτε διέκοπτε την ομαλή ροή τέλεσης των αγώνων,
- (ιγ) στ. 50-65: αναφορά στην διεξαγωγή μουσικών και θεατρικών αγώνων προς τιμήν του αυτοκράτορα Αυγούστου στη Νεάπολη.

Αποφεύγοντας μια μονότονη και σχοινοτενή περιγραφή, θα επικεντρωθούμε σε ορισμένες αξιοπρόσεκτες αναγραφές. Στους στίχους 6 έως 15 αναγράφονται οι άδειες συμμετοχής των αθλητών βάσει

1. Τα επτά θραύσματα της επιγραφής Ι.Ολυμπία 56.

ηλικιακών κατηγοριών καθώς επίσης και οι απονομές των επάθλων, όπου διαβάζουμε τα ακόλουθα:

«Να μην επιτραπεί σε οποιονδήποτε νεότερο των δεκαεπτά ετών να συμμετάσχει στα αγωνίσματα των Ιταλικών ισολυμπίων και ας επιτραπεί η συμμετοχή όσων η ηλικία κυμαίνεται από δεκαεπτά έως είκοσι ετών στα αγωνίσματα των παιδών. Μετά από αυτή την ηλικία να συμμετάσχουν σε εκείνα των ανδρών. Όσον αφορά στα έπαθλα, αυτά να δοθούν στους νικητές και να δοθεί επιχορήγηση στους αθλητές τριάντα ημέρες πριν από τους αγώνες, ώστε σε όλους τους αθλητές να δοθεί μία δραχμή κάθε ημέρα, ενώ από την δέκατη πέμπτη στους παίδες να δίνονται δύομισι δραχμές και στους άνδρες τρεις και σύμφωνα με την διαταγή του Καίσαρα στους μεν παίδες να δοθεί στεφάνι και στους άνδρες στεφάνι από στάχυα».

Ο Dittenberger αποκαθιστά τον όγδοο και τον ένατο στίχο βασιζόμενος στην υπόθεση ότι οι ηλικιακές κατηγορίες των παιδών στα Σεβαστά ήταν παρόμοιες εκείνων στους αθλητικούς αγώνες της Ολυμπίας και τεκμηριώνει την συγκεκριμένη υπόθεση με την αναφορά στους παίδας Όλυμπικούς από τους αγώνες γνωστούς ως *Ρωμαία* που διεξάγονταν στην Κω.²⁸ Ωστόσο, όπως τονίζουν ο L. Moretti και ο N. B. Crowther, δεδομένου ότι η εν λόγω αναφορά είναι η μοναδική στους παίδας Όλυμπικούς και δεδομένου ότι τα όρια ηλικίας των *Ρωμαίων* της Κω δεν προσδιορίζονται με ακρίβεια, η άποψη αυτή πρέπει να αντιμετωπίζεται με επιφύλαξη.²⁹ Αντιθέτως, οι αναφορές του Πausανία αποδεικνύουν ότι το ανώτερο όριο ηλικίας για τους παίδες στην Ολυμπία ήταν τα δεκαεπτά έτη.³⁰ Συγκεκριμένα στο έκτο βιβλίο της *Ελλάδος Περιγήσεως* διαβάζουμε ότι οι Ηλείοι δεν επέτρεψαν στον αθλητή Νικάσυλο από τη Ρόδο να δηλώσει συμμετοχή στο αγώνισμα της πάλης των παιδών διότι ήταν δεκαοκτώ ετών και του όρισαν να συμμετάσχει στο αγώνισμα της πάλης των ανδρών.³¹ Εκτός αυτού, στο ίδιο βιβλίο ο περιηγητής παραθέτει επίσης ότι ο Μεσσήνιος αθλητής Δαμίσκος ήταν δώδεκα ετών και νίκησε στον αγώνα του σταδίου παιδών στην Ολυμπία χωρίς να σημειώσει κάποια τεχνική παράβαση.³² Συνεπώς, εάν βασιζόμαστε στις μαρτυρίες του Πausανία, ο οποίος, ειρήσθω εν παρόδω, συνέγραψε τα βιβλία της *Περιγήσεως* τον 2ο αιώνα μ.Χ., εποχή κατά την οποία πιθανώς χρονολογείται και η εν λόγω επιγραφή,³³ η ηλικιακή κατηγορία των παιδών αθλητών

των Σεβαστών διέφερε από εκείνη των παιδών αθλητών της Ολυμπίας. Επιπρόσθετα, όπως επισημαίνουν οι H. Pomtow, T. Klee και N. Crowther, στηριζόμενοι στην αναλογία με τους άλλους αγώνες που φέρουν τον επιθετικό προσδιορισμό του «ίσου», ένας αγώνας θεωρείται ίσος με τον πρότυπό του μόνο όταν υπάρχει σαφής αναφορά στον όρο *ήλικαι*.³⁴

Στους στίχους 9 έως 14 ένας άλλος κανονισμός, κατόπιν διαταγής του Αυγούστου, προέβλεπε τη χορήγηση χρηματικού ποσού στους αθλητές καθώς επίσης και μία αξιοκρατική ιεραρχία. Συγκεκριμένα διαβάζουμε τα ακόλουθα:

«Όσον αφορά στα έπαθλα, αυτά να δοθούν στους νικητές και να δοθεί επιχορήγηση στους αθλητές τριάντα ημέρες πριν τους αγώνες, ώστε σε όλους τους αθλητές να δοθεί μία δραχμή κάθε ημέρα, ενώ από την δέκατη πέμπτη στους παίδες να δίνονται δύομισι δραχμές και στους άνδρες τρεις».

Τριάντα ημέρες πριν από τους αγώνες δινόταν από μία δραχμή σε κάθε παιδα και άνδρα. Το ποσό αυτό αυξανόταν από την δέκατη πέμπτη ημέρα και μετά, στις δύομισι δραχμές για τους παίδες και στις τρεις για τους άνδρες. Η αιτία για την αύξηση του ποσού ίσως ήταν η ανταμοιβή της αντοχής των αθλητών και η ενίσχυση του ηθικού τους για εξακολούθηση της προετοιμασίας τους πριν τους αγώνες. Με άλλα λόγια, ύστερα από ένα δεκαπενθήμερο διάστημα ενός ιδιαίτερα απαιτητικού προγράμματος προετοιμασίας, ορισμένοι αθλητές πιθανώς να δίσταζαν και να αδυνατούσαν να συνεχίσουν. Έτσι η ενίσχυση της αμοιβής πιθανόν να ήταν ένα κίνητρο για συνέχιση της εξάσκησης, είτε μία επιβράβευση σε όσους εξακολουθούσαν να επιδεικνύουν την ίδια αποφασιστικότητα και τον ίδιο ζήλο για συμμετοχή στους αγώνες.

Ο κανονισμός αυτός ενδέχεται να είναι μοναδικός, διότι δεν σώζεται κάποια επιγραφή ή κάποια αρχαία μαρτυρία αναφερόμενη στους αθλητικούς αγώνες της μητροπολιτικής Ελλάδας, καθώς και στους τέσσερις πανελλήνιους, που να πιστοποιεί ότι δινόταν κάποια χρηματική αμοιβή για την περίοδο προπαρασκευής, δηλαδή προπόνησης, των αθλητών πριν από τη συμμετοχή τους στα αγωνίσματα. Όπως μας ενημερώνει ο Φιλόστρατος, η προπόνηση των αθλητών πριν τους Ολυμπιακούς αγώνες διαρκούσε τριάντα ημέρες.³⁵ Συμφωνώντας με αυτή την αναφορά, ένας μεταγενέστερος συγγραφέας, ο επίσκο-

πος της Κωνσταντινούπολης Ιωάννης Χρυσόστομος, τον 4ο αιώνα μ.Χ., παραθέτει επίσης ότι όσοι αθλητές δεν ήταν ικανοί να συνεχίσουν, οδηγούνταν σε μια περιοχή γνωστή ως προάστειον, όπου αποκλείονταν.³⁶ Ωστόσο, αμφότεροι οι συγγραφείς δεν αναφέρονται σε κάποια επιχορήγηση κατά την διάρκεια της προπαρασκευής των αθλητών στην Ήλιδα και την Ολυμπία.

Μια άλλη διαφορά παρατηρείται και στο υλικό του στεφανιού που δινόταν ως έπαθλο στους νικητές αθλητές. Όπως διαβάζουμε στους στίχους 14 και 15:

«σύμφωνα με την διαταγή του Καίσαρα στους μεν παίδες να δοθεί στεφάνι και στους άνδρες στεφάνι από στάχνα».

Σε αντίθεση με την Ολυμπία, όπου το στεφάνι αποτελούνταν από κλαδιά αγριελιάς, στα Σεβαστά οι άνδρες και πιθανόν και οι παίδες, μετά από αποκατάσταση του επιθετικού προσδιορισμού «...ινος» σε «σταχύινος», βάσει της παρατακτικής σύνδεσης *μεν-δε*, λάμβαναν στεφάνι από στάχνα.³⁷ Η αποσπασματικότητα του επιθετικού προσδιορισμού «...ινος» ίσως υποδηλώνει και την απόδοση στεφανιών από διαφορετικό υλικό αναλόγως των ηλικιακών κατηγοριών των αθλητών, μοναδικό ίσως στοιχείο στα στεφάνια-έπαθλα των Σεβαστών.

Όσον αφορά στις ποινές, στο απόσπασμα που συναποτελούν οι στίχοι 24 έως 30 διαβάζουμε τα ακόλουθα:

«Κάθε αθλητής θα καταγραφεί ονομαστικά ή με το πατρώνυμό του ή με όποιον άλλο τρόπο ορίζει ο νόμος. Εάν δεν αποδεχθεί αυτόν τον κανονισμό τότε θα ζημωθεί με χρηματικό πρόστιμο από τους αγωνοθέτες, εάν δεν καταβάλλει το πρόστιμο, θα μαστιγωθεί. Εάν δεν σεβαστεί τη χρονική προθεσμία, οφείλει να δικαιολογήσει αυτή του την πράξη είτε επειδή ήταν άρρωστος, είτε διότι έπεσε θύμα ληστείας, είτε διότι ναυάγησε το πλοίο του. Εάν κατηγορηθεί, τότε θα αποκλειστεί από τους αγώνες».

Είναι χαρακτηριστική εδώ η αυστηρότητα κατά την διάρκεια της απογραφής των αθλητών και της ποινής που επιβαλλόταν σε αυτούς σε περίπτωση μη συμμόρφωσης με τα κανονισμένα. Στην Ολυμπία βρέθηκε ένα χάλκινο πλακίδιο, σωζόμενο σε δύο σπαράγματα, το οποίο χρονολογείται τον 6ο αιώνα π.Χ. και σώζει την ακόλουθη επιγραφή: *Ὁ δὲ παλαιστὰ οὔτε κα δάκνυλον ἕνα Φαγανο* [--οὔτε-----κολ] / *ἀδοὶ παῖον κα ὁ διαιτατέρ πλάν κατὰ κεφαλάν*

(«Ο παλαιστής δεν πρέπει να σπάσει κανένα δάκνυλο...ο διαιτητής θα τον τιμωρήσει χτυπώντας τον εκτός από την κεφαλή»)³⁸ Επιπρόσθετα, τον 4ο αιώνα π.Χ., στο μεγάλο πανελλήνιο ιερό εμφανίζεται ένας νέος τύπος χάλκινων αγαλμάτων του Διός, οι λεγόμενοι *Ζάνες*. Η δημιουργία αυτών των αγαλμάτων προέκυπτε από την πληρωμή ενός προστίμου που επιβαλλόταν σε αθλητές οι οποίοι είχαν παραβεί τον όρκο τους και είχαν παρανομήσει στους αγώνες, προσπαθώντας κυρίως να εξαγοράσουν τους αντιπάλους τους. Οι *Ζάνες* ήταν στημένοι σε σειρά κάτω από το κλιμακωτό άνδηρο των δώδεκα θησαυρών, λίγο πριν την είσοδο στη κρυπτή στοά, ως μία σημαντική τελευταία υπενθύμιση στους αθλητές ότι σε περίπτωση αθέμιτου αγώνα το τίμημα θα είναι αυστηρό.³⁹ Ωστόσο, ενδέχεται να μην σώζεται κάποια μαρτυρία ή επιγραφή που να αποδεικνύουν την τιμωρία ή τον αποκλεισμό των αθλητών εάν αυτοί αργούσαν να παρουσιαστούν τις ημέρες απογραφής και προπαρασκευής ή και να αναγράφουν λεπτομερώς τις δικαιολογίες απουσίας των αθλητών και τη μαστίγωσή τους, αν οι δικαιολογίες αυτές δεν ήταν επαρκείς ή αν δεν πλήρωναν το χρηματικό πρόστιμο. Εκτός αυτού, καμία επιγραφή από τις δεκαέξι σωζόμενες βάσεις των *Ζανών* δεν συμπεριλαμβάνει τη μαστίγωση στις ανστηρές κυρώσεις των αθλητών.⁴⁰

Διαβάζοντας τους τελευταίους στίχους της επιγραφής διαπιστώνουμε ότι ανάμεσα στα άλλα αθλήματα συμπεριλαμβάνονται μουσικοί και θεατρικοί αγώνες. Κάθε αγώνας είχε χρονική διάρκεια μίας ημέρας και η σειρά των αγωνισθέντων καθοριζόταν με κλήρο την προηγούμενη ημέρα. Σε αντίθεση με τους γυμνικούς και ιππικούς αγώνες, των οποίων το έπαθλο ήταν ένα στεφάνι από στάχνα, στους μουσικούς και θεατρικούς τα έπαθλα ορίζονταν με χρηματικές αμοιβές. Τόσο στους σαλπιγκτές, στους αθλητές και στους κιθαριστές, όσο και στους τραγωδούς και στους κωμωδούς, δίνονταν χρηματικά ποσά ως έπαθλα. Συγκεκριμένα οι αθλητές που συμμετείχαν ως «χορωδία» λάμβαναν χίλιες εξακόσιες εβδομήντα έξι δραχμές. Στους τραγωδούς και πιθανόν και στους κωμωδούς δίνονταν τρεις χιλιάδες δραχμές, ενώ οι νικητές κιθαριστές βραβεύονταν με τέσσερις χιλιάδες δραχμές.⁴¹

Αναφορικά με την Ολυμπία, δεν σώζεται κάποια μαρτυρία ή επιγραφή που να τεκμηριώνει ότι πραγματοποιούνταν μουσικοί και δραματικοί αγώνες,

των οποίων τα έπαθλα ήταν μεγάλες χρηματικές αμοιβές. Η μοναδική φορά που εισήχθησαν και πραγματοποιήθηκαν οι μουσικοί και οι δραματικοί αγώνες στην Ολυμπία ήταν το έτος 67 μ.Χ., όταν ο Νέρωνας επισκέφθηκε το πανελλήνιο ιερό και θέλησε να συμμετάσχει όχι μόνο ως αθλητής και ηνίοχος αλλά και ως τραγουδιστής και ηθοποιός. Ωστόσο, μετά την αποχώρηση και την αυτοκτονία του, οι Ηλείοι έκριναν ως ανολυμπιάδα την 211η Ολυμπιάδα, ακυρώνοντας τις νίκες του.⁴²

Συμπεράσματα

Οι σκέψεις που αναφέρθηκαν προηγουμένως μπορούν να συνοψιστούν στις ακόλουθες διαπιστώσεις: (α) στους αθλητικούς αγώνες των Ιταλικών Σεβαστών ορίζονταν διαφορετικές ηλικιακές κατηγορίες στους παίδες αθλητές συγκριτικά με τους αγώνες στην Ολυμπία. Στα Σεβαστά ως παίδες αντιμετωπίζονταν οι αθλητές από δεκαεπτά έως δεκαεννέα ετών ενώ στα Ολύμπια εκείνοι από δώδεκα έως δεκαεπτά ετών.⁴³ (β) Στα Σεβαστά δινόταν χρηματική αμοιβή κατά την διάρκεια προπόνησης των αθλητών αλλά και στους νικητές μουσικούς και ηθοποιούς, ενώ στην Ολυμπία οι αθλητές δεν αμείβονταν κατά την διάρκεια προετοιμασίας τους και οι νικητές λάμβαναν άλλες αμοιβές όταν επέστρεφαν στον τόπο καταγωγής τους, όπως επί παραδείγματι η ισόβια δωρεάν σίτιση.⁴⁴ (γ) Το στεφάνι που δινόταν ως έπαθλο, τόσο στους παίδες όσο και στους άνδρες, ήταν φτιαγμένο από διαφορετικό υλικό: στα Σεβαστά ήταν από στάχυα ενώ στην Ολυμπία από κλαδιά αγριελιάς. (δ) Αν και στο πρόγραμμα των Σεβαστών συμπεριλαμβάνονταν μουσικοί και θεατρικοί αγώνες των οποίων τα έπαθλα ήταν γενναιόδωρα χρηματικά ποσά, στην Ολυμπία δεν διεξάγονταν τέτοιοι αγώνες.

Οπότε θα μπορούσαμε να συμπεράνουμε ότι τα Σεβαστά, αν και διαφορετικά από τα Ολύμπια, έλαβαν την επωνυμία «ισολύμπια» εξυπηρετώντας την ανάγκη για κοινολόγηση της ισχύος της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας, η οποία είναι ικανή να διοργανώσει αγώνες εφάμιλλους των πανελλήνιων Ολυμπιακών με διαφορές ωστόσο στους κανονισμούς, στα έπαθλα και στις ποινές, χαράσσοντας μια επιγραφή στα ελληνικά και στήνοντάς την στο σημαντικότερο πανελλήνιο ιερό, μιμούμενοι, χωρίς όμως να αντιγράφουν, το πρόγραμμα των αθλητικών αγώνων. Η μίμηση αυτή των ελληνικών συνηθειών

στη διοργάνωση των αγώνων, καθιερωμένων από σημαντικούς αυτοκράτορες, ενδεχομένως να βρίσκει το παράλληλό της στη συνήθεια επιφανών μελών υιοθέτησης ονομάτων φημισμένων πολιτικών ή πνευματικών ανθρώπων του παρελθόντος.⁴⁵

ΕΠΙΜΕΤΡΟ

Η επιγραφή Ι.Οlympria 56

- [...] τοῖς ἐπιτελοῦσι τῶν Ἰταλικῶν καὶ Ῥωμαίων Σεβαστῶν ἰσολυμπίων τὸν ἀγῶνα καὶ τὴν πανήγυριν χαίρειν· οἱ πρὸς]βεύσαντες Αὐλὸς [...] καὶ [...] καὶ [...] Μο]ντανός, ἐφρόντισαν [.....] ἀγαθῇ τύχῃ, ἢ σύνκλη[τος [.....] κ]αὶ Ἄκτια τρεῖς ἄν [.....] τοῖς μετέχουσι τῶν [ἀθλητῶν [.....] τοῦ ἀγῶνος καὶ τῆς
5. πανηγύρεως τῶν Ἰταλικῶν καὶ Ἰ] Ῥωμαίων Σεβασ[τῶν [.....] ἐπηγγέ]λθαι τὸν ἀγῶνα καὶ [τὴν πανήγυριν [.....] α] Νεαπολίταις καὶ [.....μὴ ἐξέστω δὲ νεώτερον μετέχειν τοῦ ἀγῶνος τῶν Ἰταλικῶν ἰσο]λυμπίων ἢ ἐπτακαὶ[δ]εκέτη· [καὶ μετεχέτω]σα[ν ἀπὸ μὲν ἐπτακαίδεκα μέχρι τῆς εἴκοσιν
10. ἐτῶν ἡλικίας παίδων ἀθλήσεως], μετὰ δὲ ταύτην ἀν[δ]ρῶν. περὶ ἐπά[θλ]ων· ἄθλα διδόσθω το[ῖς νικῶσι [.....] ὁ]ψώνιον δὲ χορηγ(ε)ίσθω [τ]οῖς ἀθληταῖς [πρ]ὸ ἡμερῶν [τ]ῆς πανηγύρεως λ', ὥστε πᾶσι μὲν τοῖς ἀγωνιούμενοις δοθῆναι πρὸ ἡμερῶν λ' τῆς [πανη]γύρεως [δραχ]μ[ῆ]ν ἑκάστης ἡμέ[ρας, ἀπὸ δὲ πεντεκαίδεκάτης ἡμέρας τοῖς μὲν παισὶν] δρα[χμᾶς] β' (ἥμισυ), τοῖς δὲ ἀνδρά[σι]ν γ'. τιμαὶ [δὲ κ]ατὰ τὴν Καίσαρος ἐπιταγὴν τοῖς μὲν παισὶν ... ἰνος
15. στέφανος, τοῖς δὲ ἀνδράσι σταχύινος· ἡ δὲ [ἀν]αγόρευσις [ἐ]στ[α]ι τοῦ στεφάνου [.....] ὅσα δ' ἄν τῶν ἀ]θλημάτων ἔρημα [ἢ] ἰε]ρὰ γένηται, τ[ούτων...] ἀνατιθέτωσ[αν οἱ ἀγωνοθέται τοὺς στεφάνους ἐν Νέα πόλει ἐν τῷ γυ]μνασίῳ καὶ ἐπιγραφ[έ]τωσαν, ἀφ' ἧς [κρίσεως] ἕκαστος ἀνετ[έ]θη. ὅσοι δ' ἄν ἀθληταὶ εἰς τὰ Ἰταλικά ἀπογράψαι βούλωνται] ἑαυτοὺς ἀγωνιου[μ]ένους, παραγ[εινέσθ]ωσαν εἰς Νέα
20. [πόλιν πρὸ ἡμερῶν οὐκ ἔλαττον ἢ τριάκοντα τῆς πανηγύρ]εως, καὶ ἀπογραφέσθω]σαν πρὸς το[ὺς ἀγωνο]θ[έ]τας πατρόθ[εν καὶ τὰς πατρίδας καὶ ὁ προαιροῦνται κατὰ τὴν κ]ρίσιν ἀγώνισμα. οἱ [δ]ὲ ἀ[θ]ληταὶ καὶ ἐ[λθέτω]σα[ν καὶ πρὸς γυμ]νασίαν..., ἐπάναγκες δὲ ἔστω ἑκάστ[ῳ] τῶν ἀ(θ)λητῶν ἀπο[γρ]άφεσθαι ὄνο[μαστί] ὡς ἄν χρ[η]ματίζη ἢ πα[τρώθεν] ἢ ἄλλῳ ᾧτινιοῦν τρόπον
25. καθεστη[κότι] κατὰ τὸν νόμον· [εἰ] δὲ μὴ, ζημού[σθω] ὑπὸ τῶν ἀ]γωνοθετῶ[ν δραχμαῖς.....· ἐὰν δὲ μὴ ἀποτίνη τὴν ζημίαν μ]αστειγούσθω. εἰ [ἀν] δὲ τις ὑστερ[ί]ζη τῆς προθε]σμίας, ἐπα[γγελλέτω] τὴν αἰτίαν τῆς ὑστερήσεως πρὸς τοὺς ἀγωνοθέ[τας· ἔστωσαν δ]ὲ νό[σος] ἢ ληστα[ὶ] ἢ ναυαγία. κα]τηγορ(ε)ίτω δὲ [ὁ βουλόμενος [.....] καὶ ἐὰν ἄλῳ, [εἰργέ]σθω τοῦ ἀγῶ[νος] ὑπὸ τῶν ἀγωνο-θε[τῶν [.....] ε] [.....ἐπ]ικληροῦσθ[αι.....τ]οῦ βολυομένου.....τῆς κατηγορίας [.....] ἴφ κα[ὶ]οὔτ[ω]· Ὁ[μ]νυμ τ[ὸν Δία καὶ τὸν Ἀπό]λλωνα [καὶ.....καὶ το]ὺς ἄλλους [θεοὺς, ἢ μὴν.....] κέ[ναι].....καὶ δ]εδωκέ[ναι] μ.....ήσια ὑπ[ε]ρ.....].....ος ἢ Νεαπο[λίτης].....οἱ ἀγ]ωνοθέται καὶ ν[.....].....ζ]ημούσθω ὅσο[ν].....λα]μβανέτω εἰς ὁ[ψώνια].....
30. [.....]μα.....τ[ας] [τ.....]ισαν τῶν πολ[ιτῶν].....τῶν ξ]ένων ἀγωνίζο[νται].....]φ καὶ ἐπὶ τὸν ἀγῶνα α[.....] τῆς μὲν τοῦ γυμνικοῦ ἀγῶνος] κρίσεως στάδιον ἀνδρ[ῶν].....π]ένταθλος ἀνδρῶν, πάλ[η].....π]υγμὴ ἀνδρῶν, πανκράτιο[ν] παίδων, πανκρά-τιον ἀνδρῶν,.....ὀπ]λίτης· ἱπ[πικ]οῦ δὲ κέλ[ης, συνωρίς, τέθρι]ππον.....ο]ν καὶ ζηνμῶν [καὶ] ἐποχῇ τῶν πρὸς ἀλλήλους [ἀγωνισμάτων].....τ]ῆς πανηγύρ[εως] γεινέσθωσαν ἐν Νέα πόλ[ει].....
35. 40.

45.] ἰων ἡμέρα πο[μπ]ὴν ἀγέτωσαν εἰς τὸ Καισαρ[εῖον].....
καὶ οἱ ἄλλοι θεο[ὶ] τ[ῆς] πόλεως κατὰ τὸ σύνθη[ες].....
οἱ τὸν ἀγῶνα τὸν] σκηνικὸν ἀγωνιούμενοι μετὰ τῆς ιδίας
 ἐκατ[όμβης].....καὶ οἱ μα[στεργοφόροι] καὶ ὁ
 ξυσ[τ]άρχη[ς], ἔ[τι] θ' οἱ ἀγων[οθέται]..... τὰ δὲ ἱερεῖα δι-
 50. δότ[ω] ἡ πόλις. θύ[σ]αντες δὲ Σεβαστῷ Καίσαρ[ι].....τιθέντες
 τῷ μὲν σαλπικτῇ ἐπάθλω ὑ[.....]
 τ[ῇ] δ' ἐχομένη ἀγωνιζέσθωσαν κιθαρ[ιστ]αὶ πλὴν τῶν κυκλίων, ἔπαθλον
 δρ[αχμαῖ].....ἐχομένη αὐληταὶ πλὴν τῶν κ[υκλίων]. ἐχομένη κιθαρ[ιστ]αὶ κύ-
 κλιοι, ἔπαθλον [δρ[αχμαῖ].....ἐχομένη αὐληταὶ κύκλιοι.....ἔπαθλον] δρ[α-
 55. χμαῖ] ,αχξζ'. ἐχομένη οἱ αὐτοὶ καὶ κλήρος κω[μωδῶν].....
]ν κλήρος κω[μωδῶν] ἐν πλάσματι. ἐχομέ[νη].....
ἐχομέ[νη] τραγωδο[ί], ἔπαθλον δρ[αχμαῖ] ,γ. ἐχομέ[νη]
κιθαρ[ιστ]αί, ἔπαθλο[ν] δρ[αχμαῖ]
 ,δ. ἐχομέν[η].....
 60. κιθαρ[ιστοῦ] διὰ π[άντ]ων. ἐχο[μένη].....
]α κέλητι πω[λικῷ].....
ἄρ[ματι] τελε[ίω].....
]ν ἐχο[μένη].....
ἔπαθλον.....[.....]
 65.πω[λικῷ].....]

Σημειώσεις

* Θερμές ευχαριστίες εκφράζονται στην κ. Σοφία Ανεζίση, αναπληρώτρια καθηγήτρια Αρχαίας Ιστορίας στο ΕΚΠΑ, για τους γόνιμους διαλόγους που οδήγησαν στην συγγραφή του παρόντος κειμένου, και στην αρχαιολόγο κ. Ελένη Λύτσιου για την επιμέλεια της εικ. 1. Οποιοδήποτε λάθος ή αστοχία βαρύνουν αποκλειστικά τον συγγραφέα. Οι μεταφράσεις των αρχαίων ελληνικών κειμένων είναι του συγγραφέα. Το άρθρο αυτό αφιερώνεται στη μνήμη του Πάνου Βαλαβάνη, καθηγητή στο ΕΚΠΑ, ως ελάχιστο αντίδωρο σε όσα με γενναιοδωρία μου προσέφερε, συμβάλλοντας τα μέγιστα στη γνωριμία μου με τον αρχαίο ελληνικό αθλητισμό και διαμορφώνοντας την κριτική προσέγγιση σε κάθε παραδεδομένη άποψη.

1. CIL. X, 171. IG XIV, 191. Geer 1935, 208, σημ. 1.
2. IG XIV, 748, 1-5.
3. IG VII, 49, 24.1. και IG III, 129, 16-17.
4. IG III, 128, 11-12. Geer 1935, 208-9 σημ. 2.
5. Στρ. Γεω. 5.4.7.
6. I. Olympia 232, 3-5. De Martino 2017, 93-99 όπου περιγράφονται συνοπτικά νέα επιγραφικά ευρήματα από τις σωστικές ανασκαφές λόγω διάνοιξης του υπόγειου μητροπολιτικού σιδηροδρόμου στην πλατεία Nicola Amore της Νεάπολης. Από τις νέες επιγραφές μαθαίνουμε ότι εκ των διακοσίων νικητών προερχόμενων από τη Ρώμη, τη Μεγάλη Ελλάδα και τη Σικελία, οι οκτώ προέρχονται από τη Νεάπολη. Οι κατάλογοι αυτοί των νικητών αποδεικνύουν την ιδιαίτερη σημασία για νίκη τόσο σε αθλητικούς όσο και σε ποιητικούς αγώνες προς τιμήν των αυτοκρατόρων, κυρίως την εποχή του Δομητιανού. Βλ. και De Martino 2013, 519-536.
7. Geer 1935, 214, σημ. 25-26.
8. IG III, 129. IG XIV, 737, 6-8. IG XIV, 1102, 22-24.
9. Forbes 1955, 243. Smallwood 1967, 104, αρ. 374. Leiwo 1994, 42, σημ. 1. König 2005, 18. Newby 2005, 31, σημ. 52 και 48, σημ. 17.
10. Dio. Hist. Rom. 55.10.9 και 56.29.2.
11. Sue. Vit. Div. Aug. 98.5. Vel. Pat. Hist. 2.123.1. Βλ. και De Martino 2016, 389-398.
12. Leiwo 1994, 42-45. Potter 1999, 279. Newby 2005, 31, σημ. 53.
13. Sue. Vit. Div. Clau. 11.2.
14. Dio. Hist. Rom. 60.6.1-3. Όπως επισημαίνουν ο W. Henzen (1874, 29) και ο H. Mattingly (1923, Τόμ. I, 193-197), αμφότεροι οι Ρωμαίοι ιστοριογράφοι περιγράφουν την συγκεκριμένη διάκριση του αυτοκράτορα ως ένα από τα χαρακτηριστικά παραδείγματα της ευσεβείας του προς τα εκλιπόντα –και πλέον θεοποιημένα– συγγενικά του πρόσωπα (*pietas*) και λόγω του γεγονότος ότι τα νομίσματα που κόπηκαν επί Κλαυδίου, προς τιμήν του Γερμανικού, τοποθετούνται χρονολογικά μετά το 42 μ.Χ., υποστηρίζοντας ότι ο Κλαύδιος πιθανόν να μη συμμετείχε στους θεατρικούς αγώνες των Σεβαστών. Ωστόσο, όπως τονίζει ο Geer (1935, 214, σημ. 29), η ένδυση του Κλαυδίου ήταν πανομοιότυπη εκείνης του Δομητιανού, όταν ο τελευταίος συμμετείχε σε αντίστοιχους θεατρικούς αγώνες στους αγώνες γνωστούς ως Καπιτώλια. Βλ. και Sue. Vit. Dom. 4.4., De Martino 2014, 1173-1174, εικ. 3.
15. Sue. Vit. Ner. 20.4. Tac. Ann. 15.33-36.
16. Sue. Vit. Ner. 40.4.
17. Cas. Dio. Hist. Rom. 63.20-24. Sue. Vit. Ner. 25. Βλ. και Kennell 1988, 239-251.
18. Henzen 1874, 84. Geer 1935, 215, σημ. 32.
19. IG XIV, 729, 5. Βλ. και CIL. X, 1481.
20. Cas. Dio. Hist. Rom. 66.24.1.
21. Geer 1935, 215.
22. CIL. X, 1481. Joseph. Bel. Iud. 7.39. Sue. Vit. Vesp. 2.
23. Geer 1935, 215.
24. Ross-Taylor 1920, 118. Ross-Taylor 1931, 214-215. Geer 1935, 216, σημ. 36.
25. Dio. Hist. Rom. 55.10.9. Sue. Vit. Div. Aug. 98.5. Vel. Pat. Hist. 2.123.1. Οι τρεις συγγραφείς συμφωνούν στο γεγονός ότι ο Αύγουστος παρευρέθηκε ως θεατής στους αθλητικούς αγώνες λίγο καιρό πριν από τον θάνατό του, το 14 μ.Χ. Ωστόσο, εάν οι αγώνες καθιερώθηκαν το 2 π.Χ., τότε η δεύτερη διεξαγωγή τους θα πραγματοποιήθηκε το 3 μ.Χ. και η πέμπτη το 15 μ.Χ., χωρίς να συμπύπτει κάποια διεξαγωγή με το 14 μ.Χ. Δεδομένου ότι το 14 μ.Χ. πιστοποιείται και από τους τρεις συγγραφείς, τότε η αναφορά του Δίωνος πρέπει να αντιμετωπίζεται με επιφύλαξη. Μια επινίκια επιγραφή που ανατέθηκε το 171 μ.Χ. στη Νεάπολη υποδεικνύει ότι τα Σεβαστά πραγματοποιήθηκαν για 43η φορά το 170 μ.Χ. (IG XIV, 748, 1-5.). Συνεπώς, αν οι αγώνες διεξήχθησαν το 14 μ.Χ. και το 170 ήταν η χρονιά της 43ης *Ιταλίδος*, τότε τα Σεβαστά καθιερώθηκαν το 2 μ.Χ. Βλ. και Geer 1935, 216, σημ. 40.
26. I. Olympia 56, 117. Όλα τα θραύσματα φυλάσσονται στο Αρχαιολογικό Μουσείο Ολυμπίας, έχουν πάχος 0.15 μ. και έχουν λάβει από τους Dittenberger και Purgold τις συμβατικές ονομασίες των πρώτων επτά γραμμάτων του λατινικού αλφάβητου. Το a σώζει την δεξιά κεραίδα της ακόσμητης αετωματικής επίστεψης της στήλης και βρέθηκε σε μία μικρή περιοχή νοτιοανατολικά της Άλτεις στις 18 Ιουνίου 1880 (Αρ. Ευρ. 937: ύ. 0.66 μ., πλ. 0.26 μ.). Τα θραύσματα b και c βρέθηκαν αμφότερα την 9η Μαΐου 1879 εντός του δαπέδου της Κρυπτής Στοάς (Αρ. Ευρ. (b) 645, (c) 798: ύ. (για αμφότερα) 0.35 μ., πλ. (για αμφότερα) 0.32 μ.). Το d βρέθηκε ενσωματωμένο στα τοιχώματα της βόρειας πλευράς της ίδιας στοάς στις 17 Μαΐου 1878 ενώ το e βρέθηκε στις 23 Απριλίου 1879 στη βόρεια πλευρά της στοάς της Ηχούς (Αρ. Ευρ. (d) 415, (e) 614: ύ. (για αμφότερα) 0.36 μ., πλ. (για αμφότερα) 0.31 μ.). Τέλος το f βρέθηκε στις 4 Ιανουαρίου 1879 και το g στις 20 Απριλίου 1876 σε μία περιοχή νοτίως του ναού του Ολυμπίου Διός και εντός του σηκού του ίδιου ναού αντίστοιχα (Αρ. Ευρ. (f) 519, ύ. 0.06 μ., πλ. 0.12 μ., (g) 58, ύ. 0.052 μ., πλ. 0.052 μ.).
27. Όπως επισημαίνει ο Peter Siewert (1992, 113) το κείμενο δεν αντιμετωπίστηκε με προσοχή και ενδιαφέρον και ούτε προσέκλυσε ιδιαίτερη αξιολόγηση λόγω της αποσπασματικής του φύσεως. Βλ. και Di Nanni-Durante 2007-2008, 7-22.
28. SIG III, 1066.
29. Moretti 1953, 159. Crowther 1989, 100.
30. Crowther 1989, 100-101.
31. Πανσ. 6.14.2.
32. Πανσ. 6.2.10-11. Crowther 1988, 304-308. Crowther 1989, 101.
33. SEG. 11, 1200. SEG. 14, 349. Crowther 1989, 101, σημ. 4.
34. Pomtow 1915, 278, σημ. 3. Klee 1918, 49-51. Crowther 1989, 101, σημ. 6.
35. Phil. Vit. Apol. 5.43. Miranda 1990, 91-92. Miller 1991, 156-157, αρ. 140. Crowther 1996, 42-43. Miller 2003, 4, σημ. 13.
36. J. Chr. In prin. Act. 51.76.5-10. Crowther 1991, 161, σημ. 3-4.
37. Crowther 1989, 102, σημ. 12. Για διαφορετικού υλικού στεφάνια που δίνονταν στους νικητές αθλητές των αγώνων βλ. επίσης και IG II 2311, 4-12 και Johnston 1987, 126, όπου οι νικητές κιθαριστές και αυλητές των Παναθηναίων λάμβαναν, εκτός των πολυάριθμων παναθηναϊκών αμφορέων, χρυσά και αργυρά στεφάνια αντίστοιχα, όχι όμως αναλόγως των ηλικιών τους.
38. Αρχαιολογικό Μουσείο Ολυμπίας αρ. ευρ. B 6075 και B 6116. Merkelbach 1974, 192-193. Crowther και Frass 1998, 59, σημ. 45.
39. Βαλαβάνης 2004, 126, εικ. 164-165.
40. Πανσ. 5.21.2. RE Suppl. XIV (1974), 977-981, λ. Zanes (H.V. Herrmann). Crowther και Frass 1998, 60-61, σημ. 48.

41. Geer 1935, 212-213. Siewert 1992, 113, σημ. 4. Βλ. και Slater 2010, 255-262 και 280-281.
42. Βαλαβάνης 2004, 138.
43. Frisch 1988, 179-185. Crowther 1989, 101-2, σημ. 13.
44. IG I3 131. Πλάτ. Απολ. 36 d-e. Miller 2003, 31, σημ. 111. Pleket 2004, 83, σημ. 11. Newby 2005, 13. Aneziri 2014, 428.
45. Όπως, επί παραδείγματι, τα ονόματα «Νέος Θεμιστοκλής», «Νέος Κόνων» ή «Νέος Όμηρος». Ωστόσο οι περιπτώσεις των ιταλικών αγώνων να εξισωθούν με τους φημισμένους ελληνικούς όπως και των αριστοκρατών αλλά και των φιλόδοξων καλλιτεχνών με τα νέα ελληνικά ονόματα, αντιμετωπίζουν, είτε την επιφυλακτική προσέγγιση, είτε την βραχύβια ισχύ και αήλη με την πάροδο των αιώνων. Βλ. και Swain 1996, 72. Squire 2011, 291-300. Squire 2012, 611. Romero 2012, 59-72. Aneziri 2014, 429, σημ. 27.

Συντομογραφίες

- CIL: *Königlich Preussische Akademie der Wissenschafte zu Berlin, Corpus Inscriptionum Latinarum*, Berlin 1893-.
- IG: Fraenkel M. *Inscriptiones Graecae*, Berlin 1895-.
- I.Olympia: Dittenberger W. και Purgold K. *Die Inschriften von Olympia*, Berlin 1896.
- RE: Pauly A. και Wissowa G. *Real-Encyclopädie der Classischen Altertumswissenschaft*, 1893-1978.
- SEG: *Supplementum Epigraphicum Graecum*, Leiden 1923-.
- SIG: Dittenberger W. *Sylloge Inscriptionum Graecarum*, Berlin 1883-.

Βιβλιογραφία

- Aneziri S. 2014, «Greek Strategies and Adaptation to the Roman World: The Case of the Contests», *Mnemosyne* 67, 423-442.
- Βαλαβάνης Π. 2004, *Ιερά και Αγώνες στην Αρχαία Ελλάδα*, Καπόν, Αθήνα.
- Crowther N.B. 1988, «Age Categories at Olympia», *Phoenix* 42.4, 304-308.
- Crowther N.B. 1989, «The Sebastan Games at Naples (IvO 56)», *Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik* 79, 100-102.
- Crowther N.B. 1991, «The Olympic Training Period», *Nikephoros* 4, 161-166.
- Crowther N.B. 1996, «Athlete and State: Qualifying for the Olympic Games in Ancient Greece», *Journal of Sport History* 23.1, 34-43.
- Crowther N.B., και Frass. M. 1998, «Flogging as a Punishment in the Ancient Games», *Nikephoros* 11, 51-82.
- De Martino E.M. 2013, «Ritratti di campioni dai Sebastà di Napoli», *Mediterraneo Antico* 16.2, 519-536.
- De Martino E.M. 2014, «Les Sebastà de Naples à l'époque de Domitien. Témoignages épigraphiques», *Compte Rendus des séances de l'Académie des Inscriptions et belles-lettres* 158.3, 1165-1188.
- De Martino E.M. 2016, «Augusto e i Sebastà: l'identità greca nell'impero», *Maia* 68.2, 389-398.
- De Martino E.M. 2017, «Atleti e artisti occidentali ai Sebastà di Napoli» στο «*Kithon Lydios*», *Studi di storia e archeologia con Giovanna Greco* (επιμ. L. Cicala και B. Ferrara), 93-99, Naus, Napoli.
- Di Nanni-Durante D. 2007-2008, «I Sebastà di Neapolis. Il regolamento e il programma», *Ludica* 13-14, 7-22.
- Forbes C.A. 1955, «Ancient Athletic Guilds» *Classical Philology* 50, 238-252.
- Frisch P. 1988. «Die Klassifikation der Παιδες bei den griechischen Agonen» *Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik* 75, 179-185.
- Geer R.M. 1935, «Greek Games at Naples», *Transactions of the American Philological Association* 66, 208-221.
- Henzen W. 1874, *Acta Fratrum Arvalium*, Reimer, Berlin.
- Johnston A.W. 1987, «IG II² 2311 and the number of Panathenaic Amphorae», *British School at Athens Annual* 82, 125-129.
- Kaimio J. 1979, *The Romans and the Greek Language*, Societas Scientiarum Fennica, Helsinki.
- Kennell N.M. 1988, «ΝΕΡΩΝ ΠΕΡΙΟΔΟΝΙΚΗΣ» *American Journal of Philology* 109.2, 239-251.
- Klee T. 1918, *Zur Geschichte der gymnischen Agone an griechischen Festen*, B.G. Teubner, Leipzig.
- König J. 2005, *Athletics and Literature in the Roman Empire*, Cambridge University Press, New York.
- Leiwo M. 1994, *Neapolitana: A Study of Population and Language in the Graeco-Roman Naples*, Societas Scientiarum Fennica, Helsinki.
- Mattingly H. 1923, *Coins of the Roman Empire in the British Museum*, Τόμ. I, The Trustees of the British Museum, London.
- Merkelbach R. 1974, «Zu der Festordnung für die Sebastà in Neapel», *Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik* 15, 192-193.
- Miller S.G. 1991, *Arete. Greek Sports from Ancient Sources*, University of California Press, Berkeley.
- Miller S.G. 2003, «The Organization and Functioning of the Olympic Games» στο *Sport and Festival in the Ancient Greek World* (επιμ. D.J. Phillips και D. Pritchard), 1-40, The Classical Press of Wales, Ceredigion.
- Miranda E. 1990, *Iscrizioni Greche d'Italia*, Casa Editrice Quasar, Roma.
- Moretti L. 1953, *Iscrizioni agonistiche greche*, A. Signorelli, Roma.
- Newby Z. 2005, *Greek Athletics in the Roman World: Victory and Virtue*, Oxford University Press, Oxford.
- Pleket H.W. 1975, «Games, Prizes, Athletes and Ideology. Some Aspects of the History of Sport in the Greco-Roman World», *Stadion* 1, 49-89.
- Pleket H.W. 2004, «Einige Betrachtungen zum Thema Geld und Sport», *Nikephoros* 17, 77-89.
- Pomtow H. 1915, «Delphische Neufunde», *Klio* 14, 265-320.
- Potter D.S. 1999, «Entertainers in the Roman Empire» στο *Life, Death and Entertainment in the Roman Empire* (επιμ. D.S. Potter και D.J. Mattingly), 256-325, University of Michigan Press, Ann Arbor.
- Romero F.G. 2012, «Sports Festivals like the Olympic Games: Iso-Olympics» στο *Youth-Sports-Olympic Games* (επιμ. W. Petermandl και C. Ulf), 59-72, Weidmann, Hildesheim.
- Ross-Taylor L. 1920, «The Worship of Augustus in Italy during his lifetime» *Transactions of the American Philological Association* 51, 116-133.
- Ross-Taylor L. 1931, *The Divinity of the Roman Emperor*, The American Philological Association, Middletown.
- Siewert P. 1992, «The Olympic Rules» στο *Πρακτικά Συνμοσίου Ολυμπιακών Αγώνων. 5-9 Σεπτεμβρίου 1988* (επιμ. W.D.E. Coulson και H. Kyrieleis), 113-117, Γερμανικό Αρχαιολογικό Ινστιτούτο, Αθήνα.

- Slater W. 2010, «Paying the Pipers» στο *L'argent dans les concours du monde grec* (επιμ. B. Le Guen), 249-281, Presses Universitaires de Vincennes, Paris.
- Smallwood E.M. 1967, *Documents Illustrating the Principates of Gaius, Claudius, and Nero*, Cambridge University Press, Cambridge.
- Squire M. 2011, *The Iliad in a Nutshell: Visualizing Epic on the Tabulae Iliacae*, Oxford University Press, Oxford.
- Squire M. 2012, «Greek Art through Roman Eyes» στο *A Companion to Greek Art* (επιμ. T.J. Smith και D. Plantzos), Τόμ. II, 599-620, Wiley-Blackwell, Chichester.
- Swain S. 1996, *Hellenism and Empire. Language, Classicism, and Power in the Greek World AD 50-250*, Oxford University Press, Oxford.

Προέλευση εικονογράφησης

1. W. Dittenberger & K. Purgold, *Die Inschriften von Olympia*, Berlin 1896, 119-120.

ABSTRACT

Rules and punishments in the Italian Sebastan Isolympic Games in Naples and the inscription I. Olympia 56

Aeneas Kapouranis

PhD. in Classical Archaeology at National and Kapodistrian University of Athens, Greece

Themes in Archaeology 2025, 9(3): 191 - 202

Athletic contests constituted a vital component of religious festivals dedicated to gods. In mainland Greece, particular prominence was attained by those competitions that gradually acquired Panhellenic importance, such as the games held at Olympia, Nemea, Isthmia and Delphi. During the Roman era, these distinguished festivals came under imperial supervision and, in several instances, served as prototypes for equivalent athletic events in the cities of the Italian peninsula. The Roman contests closely emulated their Greek counterparts, both in the diversity of events and in their organizational structure, aspiring to achieve parity with these prestigious models. This paper examines the regulations and penalties imposed during the preparatory phase of athletes competing in the games known as Italian Sebastan Isolympic. These provisions, inscribed on a fragmentary marble stele, are analyzed within their historical context and comparatively assessed alongside the Olympic Games. Lastly, the preserved inscribed text is provided in an appendix.

Key words: Italian, Sebastan, Isolympic, Naples, Olympia, 1st c. AD